

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ การวิเคราะห์เนื้อหาและทำนองสวดพระอภิธรรมที่ใช้สวด
ในจังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน พระมหายุทธกิจ นามชื่น

ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนภาษาไทย)

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์สมร

เจนจิระ

ประธานกรรมการ

อาจารย์ ดร. ชรินทร์

มั่งคั่ง

กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและทำนองสวดพระอภิธรรม
ที่ใช้สวดในจังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ รวมทั้ง
การเข้าไปมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีสวดพระอภิธรรมของพระสงฆ์ในวัด 20 แห่งใน
อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาพบว่า พิธีสวดพระอภิธรรม เป็นพิธีที่จัดเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม
ด้านปัจจัยเครื่องอาศัยเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในโลกหน้าสำหรับผู้ตาย โดยในสมัยโบราณพิธีสวด
พระอภิธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ นิยมใช้บทสวดที่เรียกว่า ลีลา เหตุปัจจัยจะโย ซึ่งมีเนื้อหาอยู่ใน
พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีเล่มที่ 45 ต่อมา เมื่อสังคมล้านนาหรือเชียงใหม่ได้เริ่มมีความสัมพันธ์
ทางการปกครองทางส่วนกลางคือกรุงเทพมหานครมากขึ้น จึงเริ่มมีประชาชนจากภูมิภาคอื่นๆ
ของประเทศเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งพระสงฆ์ได้รับการศึกษาจากส่วนกลาง
มากขึ้น จึงทำให้การสวดตลอดจนรูปแบบพิธีสวดพระอภิธรรมในจังหวัดเชียงใหม่เปลี่ยนไป
เป็นการสวดแบบภาคกลาง แต่ยังประยุกต์กับการสวดแบบเดิมโดยการผสมผสานระหว่าง
การสวดแบบเดิมกับการสวดแบบภาคกลาง

ด้านเนื้อหาของบทสวดพระอภิธรรม ผลการศึกษา พบว่า เนื้อหาที่กล่าวถึงปรมัตถธรรม
4 ประการคือ จิต เจตสิก รูปและนิพพานจะพบในบทสวดพระอภิธรรมเจ็ดคัมภีร์และบทสวดลีลา
ซึ่งเป็นภาษาบาลี และหลักธรรมอื่นๆ อีก 5 ประการ ได้แก่ ไตรลักษณ์ มรณานุสติ เบญจขันธ์
กายคตาสติ และกฎแห่งกรรม ซึ่งพบในบทสวดที่เป็นภาษาไทยตลอดถึงเนื้อหาของบทสวด

พระมาลัยเดิมที่กล่าวถึงชายเข็ญใจถวายดอกบัวแด่พระมาลัยเพื่อนำไปบูชาพระเศกแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

จากเนื้อหาที่กล่าวข้างต้น จึงทำให้บทสวดพระอภิธรรมทรงคุณค่าความงามในด้านเนื้อหาที่สอนหลักความดี (จริยศาสตร์) ความจริงที่มีเหตุผล (ตรรกศาสตร์) และเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ (อรรถศาสตร์) ต่อการดำรงชีวิต

ด้านรูปแบบคำประพันธ์พบว่า มีทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรอง และแต่งเป็นภาษาบาลีและภาษาไทย โดยที่คำประพันธ์ประเภทร้อยกรองมีฉันท กาพย์ กลอน รวมทั้งลักษณะการใช้ภาษาที่เรียบง่ายสามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ทุกระดับและง่ายต่อการจดจำเนื้อ นับว่ามีคุณค่าความงามทางวรรณศิลป์

ด้านทำนองสวด พบว่า พระอภิธรรมเจ็ดคัมภีร์มีทำนองหลัก 2 ทำนองคือ 1) ทำนองสวดแบบสังโยค, 2) ทำนองสวดแบบพื้นเมืองล้านนา ซึ่งทำนองสวดแบบที่สองยังมีทำนองย่อยอีก 3 ทำนองคือ ทำนองม้าย่าไฟ มะนาวล่องของ (โงง) และทำนองธรรมวัตร

ทำนองสวดสรภัญญะ 6 ทำนองคือ 1) ทำนองรำพันสังขาร 2) ทำนองอภิธรรมยามดึก 3) ทำนองสกุณารำพึง (บางแห่งเรียกว่า ทำนองแสนสงสาร) 4) ทำนองอภิธัมมัตถสังคหะ 5) ทำนองพระมาลัย 6) ทำนองสียา

Independent Study Title Analysis of Contents and Melody in Abhidhamma Chanting
in Chiang Mai Province

Author Phramaha Yutthakit Namchuen

Degree Master of Education (Teaching Thai)

Independent Study Advisory Committee

Assoc. Prof. Samorn Jenjija Chairperson

Lect. Dr. Charin Mangkhang Member

ABSTRACT

The purpose of this thesis is an analysis of contents and melody in Abhidhamma Chanting in Chiangmai Province. The result is got from documents, interview, and participation in Abhidhamma Chanting Ceremony at 20 temples in Muang, Chiangmai.

The research found that the Abhidhamma Chanting ceremony is the ceremony of necessary things- food, accommodation, medicine, and clothing, for the next life of the dead. In the past, there was a content called “Siya Hetupajjayo” in the 45th Tipitaka Scripture was canted in the Abhidhamma Chanting ceremony in Chiangmai. Then, there was a communication between Lanna and Thai kingdom as well as the others moved to settle in Chiangmai.

Moreover, Lanna monks learned from Bangkok, so the pattern of Abhidhamma Chanting ceremony was changed to “Phra Abhidhamma Jad Khamphi – the seven scriptures of Abhidhamma” as same as the central. However, Abhidhamma Chanting ceremony in Lanna was applied the central chanting with the old one.

The contents of Abhidhamma Chanting concerned with the four ultimate truths; Mind, Mind-object, Formation and Nirvana, with the four Teaching Foundations; the three characteristics, the mindfulness of death, the five aggregates, and the mindfulness of with regard to the body, and with the law of Kamma as well as in the Phra Malai Chanting

mentioned about the poor man offered Phra Malai the lotus to pay homage Phrakatkaew Julamani in Dawadingsa heaven.

As the above mentions, we have the values of Abhidhamma Chanting in the contents of ethic, logic and semantics on our daily life.

In the composed styles, there are both prose and poem, both Pali and Thai composition. There are the easy languages in the poem and easy to remember. These are the values of fine arts.

The research found that there are 2 kinds of melody in Abhidhamma Chanting ceremony; Sangyok and classical Lanna. There are 3 kinds of melody in classical Lanna; Mayamfai, Manaolongkhong, and Dhammawat.

There are 6 kinds of Soraphanya; Ramphansangkarn, Abhidammayamduek, Sakunaramphueng (Sansongsan melody), Aphidhammathasangaha, Phramalai, and Siya.